

Gemensamma anvisningar för kemikaliehantering

Diarienummer:	KS-2025/00209
Paragraf:	§ 6/2026
Beslutsinstans:	Kommunens ledningsgrupp
Beslutsdatum:	2026-02-19
Dokumentansvarig:	Miljösamordnare vatten och avfall
Giltighetstid:	Gäller från 2026-02-19
Föregående diarienummer:	KS-2022/00188
Föregående beslutsdatum:	2022-12-08
Föregående beslutsinstans:	Kommunens ledningsgrupp
Föregående paragraf:	§ 35

Inledning

Dessa gemensamma rutiner syftar till att ge ett tydligt stöd för en strukturerad och säker kemikaliehantering inom Motala kommun, i enlighet med gällande lagstiftning.

Alla som hanterar kemikalier ska ha tillräcklig kunskap för att kunna arbeta med dem på ett säkert sätt.

Information om säkerhet, skyddsutrustning och hantering av miljö- och hälsofarliga kemikalier ska finnas i arbetsbeskrivningar eller rutiner. Aktuella säkerhetsdatablad ska finnas tillgängliga för alla medarbetare på arbetsplatser där produkterna används. Säkerhetsdatablad finns i kemikaliehanteringssystemet Chemgroup PRO, som går att komma åt via mobiltelefon eller surfplatta.

Medarbetare som hanterar miljö- och hälsofarliga kemikalier eller arbetar i lokaler där sådana finns, ska också ha kunskap om hur man går tillväga vid spill och utsläpp inklusive olycka eller nödsituation.

Verksamheter kan behöva komplettera dessa gemensamma anvisningar med egna instruktioner, exempelvis för inventering, förvaring eller avfallshantering.

Roller

I Chemgroup PRO kan man ha olika användarroller med varierande behörighetsnivåer: läsanvändare, admin eller superadmin.

Läsanvändare: All personal har läsbehörighet och kan via intranätet ta del av säkerhetsdatablad, skyddsblad och riskanalyser samt skriva ut etiketter med möjlighet att lägga till egen text.

Admin: Admin arbetar aktivt i systemet med bland annat inventering, riskbedömningar, skyddsblad, rapporter och förbättringsåtgärder. Exempel på roller som kan vara admin är skyddsombud, arbetsledare och driftchefer.

Superadmin: Förvaltningens kontakt mot Chemgroup. Deltar i styrgruppen för införandet av systemet. Kan genomföra organisationsförändringar i systemet, skapa användare, skapa kommunövergripande riskbedömningar, arkivera produkter.

Gemensamma anvisningar för kemikaliehantering

Anvisningarna ger stöd för ett gemensamt arbete inom följande områden:

1. Inventering och kemikalieförteckning - skapa lista
2. Riskbedömning - skriftlig riskbedömning ska finnas för alla produkter
3. Inköp - köp av rätt produkt på rätt sätt
4. Substitution - systematiskt byta ut farliga produkter
5. Särskilt farliga produkter - följa lagkrav och dokumentera rätt
6. Praktisk hantering av kemikalier i verksamheten - säker hantering och förvaring
7. Årligt kemikaliemöte - miljö och kvalitetshöjande åtgärder

1. Inventering/Kemikalieförteckning

Det ska finnas en tydlig aktuell förteckning över de farliga kemiska produkterna och kemiska riskkällorna som finns i verksamheten.

Att göra:

- Genomför årlig inventering
- Uppdatera kemikalieförteckningen i Chemgroup PRO

2. Riskbedömning av kemikalier

Syftet med riskbedömningen är att identifiera vilka åtgärder som krävs för säker hantering. Bedömningen ska beakta exponeringsscenarier, riskkällor, hygieniska gränsvärden och användningsområden.

Att göra:

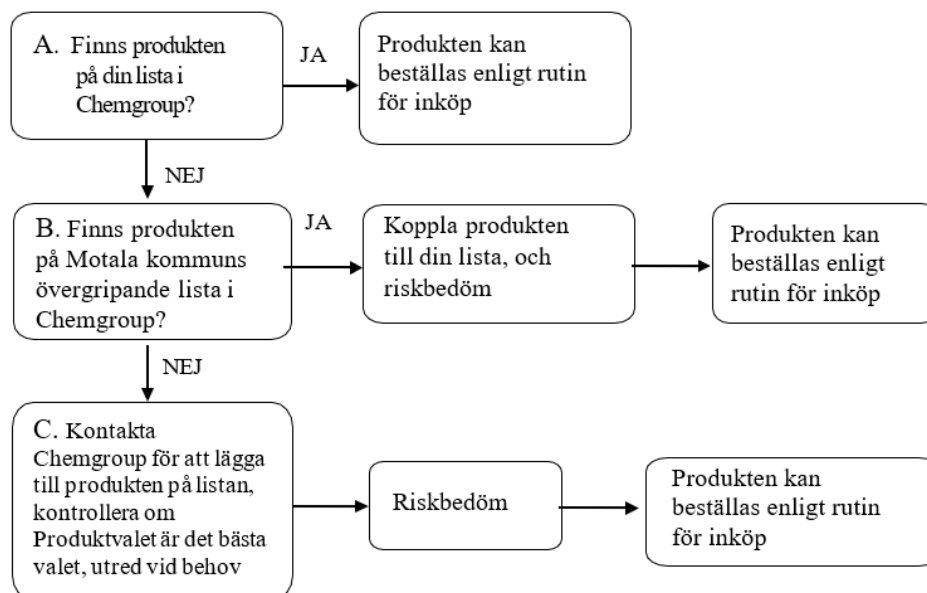
- Genomför riskbedömning i Chemgroup PRO på samtliga kemikalier som finns inlagda på kemikalieförteckningen
- Skapa Skyddsblad för varje produkt och placera på användningsplats
- Uppdatera riskbedömningen och skyddsbladet då säkerhetsdatablad till produkterna har uppdaterats eller om systemet påvisar att det är dags

3. Inköp av kemikalier

Behörig beställare på förvaltningen kontaktas då inköp ska ske.

Vid inköpet: Leverantören ska alltid tillfrågas om miljövänligare alternativ finns tillgängliga.

Följande bild visar den process som ska följas när ett inköpsbehov av kemikalier uppstår.

4. Substitutionsprincipen och försiktighetsprincipen

Substitutionsprincipen innebär att vi ska byta ut farliga kemiska produkter mot sådana som har mindre farliga egenskaper.

Systematiskt arbete:

Utgå ifrån ämnens egenskaper och där det är möjligt byt ut kemiska produkter som innehåller:

- Utfasningsämnen, bland annat CMR-ämnen
- Hormonstörande ämnen på SIN-listan
- Prioriterade riskminskningsämnen så långt det är möjligt

Vårt kemikaliehanteringssystem visar på översikt bilden vilka produkter som innehåller sådana ämnen.

5. Särskilt farliga produkter

Det finns vissa kemiska produkter som har sådana egenskaper att de kräver periodiska mätningar, medicinska kontroller, utbildning och hälsoundersökning, med eller utan tjänstbarhetsintyg, för att man ska få arbeta med dem.

Cancerframkallande och reproduktionsstörande ämnen kan ge allvarliga effekter som kan visa sig först efter lång tid. För att underlätta utredningar om orsaker till cancer och reproduktionsstörningar behövs ett register över exponeringar som innebär risk för sådana effekter.

Information om det finns risker i verksamheten och om det finns behov av register hittar du lätt i översikt bilden i Chemgroup PRO:

Kontrollera översikt bilden i Chemgroup PRO regelbundet, se bild 1.

Statistik, Motala kommun		
Statistik 18 månader	Statistik 36 månader	Statistik 72 månader
Beskrivning	Antal	
Antal produkter	1960 st	
Antal klassade produkter	1287 st	
Antal unika säkerhetsdatablad	1715 st	
Lagstyrande: EU		
Antal produkter på Kandidatförteckningen	49 st	
varav med kommentar	6 st	
Antal produkter på Bilaga XIV (tillstånd)	9 st	
Antal produkter på Bilaga XVII (begränsningar)	96 st	
Varav diisocyanater, kräver utbildning (REACH)	1 st	
Antal eSDB	86 st	
Lagstyrande: Nationell		
Antal produkter på AFS 2023:10 (tillstånd)	2 st	
Antal produkter klassade som CMR	67 st	
varav Cancerframkallande eller Mutagena produkter	45 st	
varav Reproduktionsstörande produkter	38 st	
Allergiframkallande produkter med särskilda krav	14 st	
Kan kräva utbildning och medicinska kontroller	3 st	
Kan kräva utbildning och hälsoundersökning	10 st	
Varav cyanoakrylater	4 st	
Varav diisocyanater, kräver utbildning (REACH)	1 st	
Antal allergiframkallande produkter	93 st	
Periodiska mätningar	20 st	
Medicinska kontroller - övriga ämnen	27 st	

Bild 1: översikt bild från Chemgroup Pro, visar om produkter berörs av särskilda krav

Att göra:

- Kontrollera statistikrutan och se om några produkter har särskilda krav
- För produkter klassade som CMR- dokumentera en utredning som motiverar att produkten inte kan bytas ut
- För arbetstagare som exponerats av CMR ämnen, ska exponeringen föras in i Adato. Hänvisa till gällande produkt-id i Chemgroup så kan vi spåra riskbedömningar och säkerhetsdatablad. Uppgifterna ska sparas i Adato minst 40 år räknat från den dag då exponeringen upphörde.

6. Praktisk hantering av kemikalier i verksamheten

Kemikalier ska hanteras och förvaras på ett säkert och miljömässigt godtagbart sätt. Till exempel ska spill och läckage inte kunna nå avloppet och brandtekniska krav ska uppfyllas. Skyltning och uppmärkning av kemikalier informerar om farorna med produkten och hur de kan hanteras på ett säkert sätt. Därför är det viktigt att allt är rätt uppmärkt. Skyddsutrustning som rekommenderas ska användas.

Att göra:

- Kontrollera att produkterna förvaras på rätt sätt
- Kontrollera att förpackningar, behållare och rörledningar i lokalerna är rätt uppmärkta?
- Se till att skyddsblad finns tillgängliga
- Se till att skyddsronnd genomförs
- Se till att rätt skyddsutrustning finns och används
- Är produkterna klassade som farligt gods? Då gäller särskilda regler, se avsnitt 7
- Ta fram rutin för nödläge om det inte redan finns på arbetsplatsen
- Se till att berörd personal får information och rätt utbildning

7. Transport av farligt gods:

Om produkterna är klassade som farligt gods ska den som medverkar i transportkedjan ha gällande ADR-S utbildning (gäller 5 år), det ska finnas en rutin för utbildning och en rutin för nödläge.

Det finns en mängd regler och undantag kopplat till transport av farligt gods. Reglerna påverkas av förpackningsstorlek och volym.

Säkerhetsdatabladets avsnitt 14 tydliggör om produkten är klassad som farligt gods för vägtransport.

Att göra:

- Ta ut en sammanställning för vilka produkter som är farligt gods på din arbetsplats - dra ut en rapport (*Rapport brandfarlig vara och UN-nr*) ur Chemgroup. UN-nummer är en av många parametrar som styr krav kopplat till farligt gods. Se bild 2.
- Ta fram rutin för utbildning och en rutin för nödläge
- Ta fram transporterade mängder farligt gods årligen till årsrapporten som kommunens säkerhetsrådgivare tar fram till MSB.

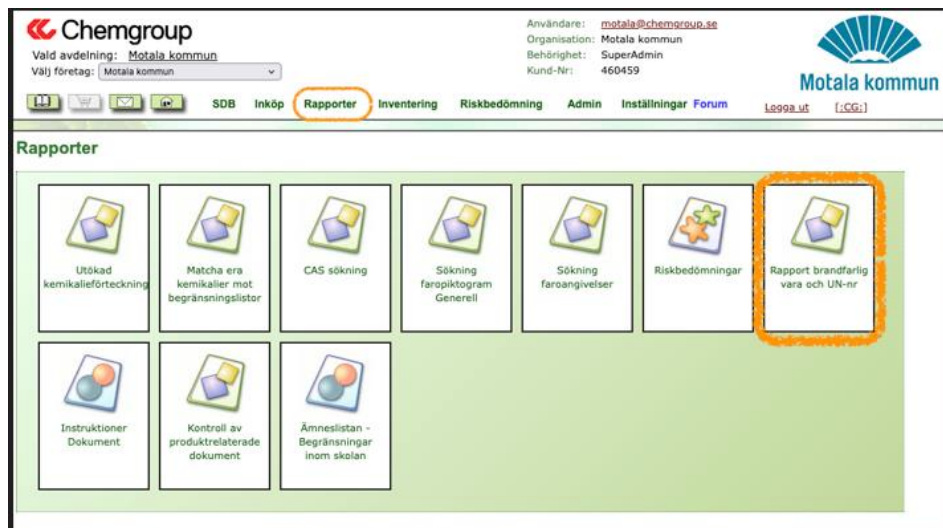

Bild 2: visar var i Chemgroup Pro rapport för brandfarlig vara och med UN-nr tas fram

8. Årligt kemikaliemöte

Det årliga mötet ingår i vårt avtal med Chemgroup och syftet är att få hjälp att förbättra kemikaliehanteringen.

Funktioner från oss som bör delta är miljöansvarig, kemikalieansvarig (utsedd administratör) inköpsansvarig, enhetschefer, skyddsombud och personalansvariga.

Agenda och protokoll skrivs av Chemgroup och moderator för mötet är kemikalieansvarig från Chemgroup. Justerare bestäms vid mötet. All dokumentation, efterföljande aktiviteter, protokoll mm finns tillgängligt i kemikalieloggen som finns på öppningsidan (första sidan) i systemet.

På mötet initieras arbetet med substitution av farliga kemikalier, kontroll av lagstyrande begränsningslistor, Motala kommuns begränsningslistor, förbättringsmöjligheter, rutiner mm.